

A TÁJÉKOZTATÁS A „NEM FORMÁLIS” TANULÁS RÉSZE

Az elmúlt időszakban a stroke, mint az egyik gyakori halálok, megelőzésére és felismerésére vonatkozó magyar nyelvű honlapokat vizsgáltuk. A vizsgálat szempontjait hazai igényeknek és nemzetközi ajánlásoknak megfelelően határoztuk meg. Lényeges szempont volt a tartalmi összeállítás vizsgálata, annak szerkezete, navigálhatósága, nyelvezete és a honlap internetes keresőkkel történő elérhetősége.

Kulcsszavak: agyvérzés, stroke, honlapelemzés, tájékoztatás, keresési stratégiák

A téma háttere és relevanciája

Magyarországon az agyvérzés előfordulása különösen magas, közel 40 ezer embert érint évente. Ez a szám még mindig 1,5–2-szer nagyobb, mint az európai átlag. A betegek átlagos életkora is 5–10 évvel alacsonyabb, mint a szomszédos országokban. Hazánkban nemcsak az idősödő, hanem a fiatal generáció körében is igen magas az érintettek száma. A gyakori halálozáson túl, magas azon fiatal betegek száma is, akik várhatóan hosszantartó gondozásra szorulnak és tartós fogyatékossággal élnek az agyvérzés következtében.

A stroke előfordulása elsősorban megfelelő életmóddal csökkenthető. Ha mégis bekövetkezik, azonnali felismerése és 3 órán belüli ellátása életet menthet; a gyors felismerés és a megfelelő rehabilitáció csökkentheti a maradandó károsodást is.

Az elmúlt években az internet elterjedése új lehetőségeket nyitott meg az agyvérzés és az egészségügyi tájékoztatás más területein is a megelőzésben, a betegségkezelésben és a rehabilitációban a betegek és az orvosok számára egyaránt. [1.] Online módon hozzáférhetővé váltak könyvek, folyóiratok, cikkek, legújabb kísérleti adatok és eredmények, tájékoztató és oktató anyagok.

Általános követelmények

Az internetes egészségügyi tájékoztatás három fő területe a megelőzés, a betegségkezelés és a rehabilitáció. Az első terület célcsoportja a legszélesebb körű, hisz a lakosság egészét érinti, a másik kettő inkább a betegeket és családtagjaikat. Ennek megfelelően az első esetben inkább a figyelemfelkeltésre, a másik két esetben a gyakorlati tanácsokra kell fókuszálni. Közös követelmény azonban a megfelelő szakmaiság, a könnyű érthetőség és kezelhetőség. [2.]

Ezen szempontok figyelembevételével a következő minőségi mutatókat teszteltük a weboldalakon található információra:

- tudományossága, megfelelően a bizonyítékokon alapuló orvosi és kutatási eredményeknek;

- tartalmi teljessége (tartalmazza a hagyományos álláspontokat, kezeléseket és a legfrissebb orvosi információkat és technológiákat is);
- megbízhatósága, hitelessége (a tanácsadó egészségügyi szakember (tudásmérnök) megfelelő szakmai és módszertani képzettsége);
- nyitottsága, tartalmazza a tulajdonost, a szponzort, a szponzorálás célját, de ne tartalmazzanak reklámot. (nem megengedhető, hogy egy egészségügyi oldal elsődlegesen reklám céljából jöjjön létre);
- a hétköznapi ember számára is érthető legyen a nyelvvezete;
- célja és tartalma a célközönség igényeinek megfelelő legyen;
- akadálymentesítése, fizikai paramétertől független elérés biztosítása, multimédiás erőforrások segítségével.

Honlapok értékelése

A minőségi mutatók értékelését három megközelítésből végeztük. Először is azt vizsgáltuk, milyen paraméterekkel jellemezhetjük az egészségügyi weblapok fenti mutatóit, milyen specialitásokkal bír a stroke és mennyire szolgálja ki a weblap a célközönséget tartalmi, formai és használhatósági szempontból. Ennek megfelelően szakemberek és laikusok csoportjával weblapokat értékeltünk. [3.] Pontozásos rendszerrel rangsoroltuk a weblapok átláthatóságát, esztétikáját, információtartalmának hasznosságát, érthetőségét, stb., megnéztük, hogy az adott weblap mögött milyen források állnak, kik a szerzők, szponzorok, milyen referenciái vannak a weboldalnak, működnek-e az oldalon található linkek és hitelesek-e a megadott kapcsolattartási címek. Ezek mellett megvizsgáltuk a weblapok közérthetőségét, olvashatóságát is. A benyomások és a szöveg nyelvvezete alapján próbáltuk meghatározni a weblapok célközönségét (egészségügyi szakemberek, laikusok, hallgatók, agyvérzésen átesett betegek vagy családtagjaik).

Magyar nyelvű honlapok értékelése

Általánosságban elmondhatjuk, hogy a kiválasztott honlapok legtöbbje érdektelen volt, nem hívta fel kellően a figyelmet az életmódváltás fontosságára, a 3 órás sávra, és kevés információt tartalmazott a rehabilitációs lehetőségekről, a késői kezeléstről, a betegséggel kapcsolatos további kilátásokról is.

A kutatás kimutatta azt is, hogy a laikusok számára íródott szövegek nyelvvezete sokszor meghaladja egy átlag felhasználó orvosi műveltségi szintjét is [4.], [4.].

Megvizsgáltuk a weblapokon közölt tartalmak szerkezetét, akadtak csupán lexikon-szerű meghatározások, tankönyvszerű leírások, ismeretterjesztő cikkek, cikkgyűjtemények, feltett kérdésekre adott válaszok is. Találtunk vázlatpontokba szedett ismertetőket, linkgyűjteményeket, melyek további témával kapcsolatos weboldalakra navigáltak bennünket. A keresett kulcsszavakra felkínált weblapok között csak néhány tartalmazott multimédiaelemet, amit igen sajnálatosnak tartunk.

A behozott oldalak általában orvosilag helyes tartalmat közöltek, de lényegkiemelés nélküli szegényes megjelenítésben. Gyakran nem harmonizálták a célközönség orvosi ismereteit, érdeklődési körét, a szükséges nyelvvezetet, a közlendő anyag szerkezetét és a legvalószínűbb fizikai státuszokat.

Konklúzió

A stroke elleni küzdelem összetett feladat, de minden elemének lényeges része a tájékoztatás és a megfelelő képzés. Az elmúlt években az internet elterjedése új lehetőségeket nyitott meg az agyvérzés és az egészségügyi tájékoztatás más területein is a megelőzésben, a betegségkezelésben és a rehabilitációban egyaránt. Kutatásunkban az agyvérzéssel kapcsolatos weblapok relevanciájával foglalkoztunk, nemzetközi ajánlások figyelembevételével próbáltuk megítélni a tartalom minőségét, a vélemények helyességét, a személyes beszámolók hitelességét. A relevancia lényeges eleme a külső megjelenés és a kereshetőség is, a magyar nyelvű honlapok ezekben a tulajdonságokban sem jeleskednek.

Irodalomjegyzék:

- [1.] Douglas Bremner John Quinn, William Quinn, Emir Veledar: Surfing the Net for medical information about psychological trauma: An empirical study of the quality and accuracy of trauma-related websites, *Medical Informatics and the Internet in Medicine* September 2006; 31(3): 227 – 236
- [2.] Forczek Erzsébet, Metadata and information structure design on websites – towards a web for all, *International Journal of Knowledge and Web Intelligence* 2011 - Vol. 2, No.1 pp. 3 - 14
- [3.] Elmer V. Bernstam, Dawn M. Shelton, Muhammad Walji, Funda Meric-Bernstam, Instruments to assess the quality of health information on the WWW: what can our patient actually use?, *International Journal of Medical Informatics* (2005) 74, 13—19
- [4.] Erin Griffin, Kryss McKenna, and Linda Worrall, Stroke education materials on the WWW: an evaluation of their quality and suitability, *Top Stroke Rehabil* 2004;11(3):29–40, © 2004 Thomas Land Publishers, Inc., www.thomasland.com
- [5.] Tiffany M Walsh and Teresa A Volsko, Readability Assessment of internet-based consumer health information, *Respiratory Care* • October 2008 Vol 53 No 10